

Karel Svoboda

Citlivý génius s talentem na melodie

Nikdy sice v zahraničí nepůsobil natrvalo, některé melodie Karla Svobody však zná velká část světa. Uspěl především na poli filmové hudby. Například znělka k seriálu Včelka Mája dalece přesáhla hranice Česka či Německa.

TEXT: VÁCLAV HNÁTEK

Když zkraje roku 2007 Karel Svoboda zemřel, novináři ve svém cynickém nastavení žertovali, že manévry, které se spustily, jsou generálkou na odchod Karla Gotta. Fakt je, že zajít na oběd do běžné restaurace bylo komplikované, protože všichni rádia hrála Svobodou napsané songy pořád dokola. Což je z podstaty trochu úmorné. Naštěstí právě geniální hity legendárního skladatele se jen tak neoposlouchají. Svě o tom vědí i ve světě, kde si Svoboda vydobyl velkou kariéru.

Renomé v hudebním rybníčku rodného Československa si Karel Svoboda budoval od začátku šedesátých let s kapelou Mefisto, původně inspirovanou například britskými Shadows. Svoboda s Mefistem stál za hity Stín katedrál s Václavem Nečkářem nebo Nechte zvony znít s Martou Kubišovou.

HITY V NĚMECKU I BRAZÍLIÍ

V obecném povědomí je začátek budování Svobodovy zahraniční kariéry spojován s písní Lady Carneval. Aby ne. Karel Gott s ní v roce 1968 zazářil na festivalu v Riu de Janeiru, a byť tehdy nevyhrál, stal se z ní okamžitý hit. „Jedním z prvních kontaktů se zahraniční scénou však bylo už o rok dříve uvedení Karlovy písně Vzdálený hlas s textem Zdeňka Rytíře v podání Heleny Vondráčkové rovněž na festivalu Zlatý kohout v brazilském Riu de Janeiru,“ připomíná Jiří Paulů z hudebního nakladatelství ProVox, které Svobodova hudební díla spravuje.

Novináři mají rádi rekordy, a tak se v souvislosti s Lady Carneval často uvádí, že se „dočkala více než třiceti cizojazyčných verzí“, což ovšem Paulů rozporuje. „Tolik jich skutečně nemá,

ale je dodnes velmi často provozovaná v Německu, Maďarsku a v řadě dalších evropských zemí,“ vysvětluje. A mimochodem, další zahraniční úspěch zaznamenala píseň autorsko-interpretáčnického dua Svoboda-Gott Jdi za štěstím. „V roce 1977 ji představili na festivalu Yamaha v Tokiu. Karel Gott ji zpíval v anglické verzi Go In Search of Happiness,“ dodává Paulů. (někdy je uváděná i pod názvem Just Carry On, pozn. red.)

Původní český text Zdeňka Borovce tu pochopitelně nahradila nová slova z pera Joy Turner-Kadečkové, jejíž životní příběh by vydal na samostatný článek. Jen ve stručnosti uvedme, že britská přímá účastnice druhé světové války a vdova po tuzemském pilotovi RAF působila v ne zrovna přátelském normalizačním Československu jako překladatelka či učitelka angličtiny.

Svobodovy písně v podání Karla Gotta bodovaly především v Německu. Vedle Jdi za štěstím (u sousedů známá pod názvem Schau nach vorn) tu měla úspěch i skladba Komm doch Rosita (tedy Lady Carneval) a největším písňovým hitem Karla Svobody se stala Einmal um die ganze Welt (v originálu Hej, hej, baby).

FOTBALOVÁ HYMNA BIENE MAJA

Stěžejní díla, s nimiž se Svoboda uchýtil v cizině, však pocházejí z jiného ranku, než jsou tříminutové šlágry. A sice z oblasti filmové hudby. „Karel byl ctižádostivý a aktivně nabízel prostřednictvím Supraphonu svoji tvorbu zahraničním producentům,“ vzpomíná Paulů. „Prvním mezinárodním projektem,

Foto: Jakub Ludvík

Foto: Kateřina Knappová

na kterém pracoval pro televize ZDF a ORF, byl seriál *Wickie und die starken Männer*.“ (u nás uváděný například pod názvem *Viking Viki*, pozn. red.)

To se psal rok 1972 (byť na obrazovky se animovaná série dostala až o dvě léta později), ale ta největší pecka měla přijít až v roce 1973. Dnes již klasický film Václava Vorlíčka *Tři oříšky pro Popelku* vznikl v koprodukcí domácího Barrandova a východoněmecké společnosti DEFA. Filmovou píseň s názvem *Kdepak, ty ptáčku, hnízdo máš prý Svoboda Vorlíčkovi zahrál po telefonu v noci hned poté, co ji složil, a po letech je považovaná za jednu z nejlepších tuzemských filmových melodii.*

Zajímavý osud měla i druhá filmová linka – původně nezpívaná, v roce 1998 ovšem pod názvem *Tři oříšky* a s textem Vladimíra Kočandrleho odstartovala druhou kariéru Ivety Bartošové. „Píseň má dnes již anglickou, francouzskou, španělskou, italskou, portugalskou a japonskou verzi. A s německým textem

píseň převzala do svého repertoáru populární zpěvačka Ella Endlich a vyšplhala se s ní na přední místa hitparád. V roce 2012 převzala v přímém televizním přenosu německé ARD zlatou desku za sto padesát tisíc prodaných singlů,“ líčí Paulů. Jeho Němci prostě na Svobodu nedají dopustit.

„Tři oříšky pro Popelku, to byl skutečný start Karlovy úspěšné mezinárodní kariéry skladatele filmové hudby. Jeho tvorby si okamžitě všiml producent TV seriálu *Včelka Mája*, který vznikl v koprodukcí německé ZDF a japonské Zuiyo Studio, a nabídl Karlu Svobodovi spolupráci. Následovala dlouhá řada dalších seriálových produkcí – *Pinocchio*, *Nils Holgersson*, *Létající Čestmír*, *Návštěvníci*. Úspěch slavily i mezinárodní produkce pro dospělé s výraznou hudbou Karla Svobody jako *Dobrodružství kriminalistiky* nebo *Cirkus Humberto*,“ líčí Paulů.

A u *Včelky Máji* se zastavme. Její titulní píseň zná asi každý, kdo byl někdy v rozmezí od sedmdesátých let do

dneška dítětem, a zcela po právu si ji spojujeme s hlasem Karla Gotta. Když ji spustil před lety na festivalu *Rock for People*, málem to místní stan odneslo spolehlivěji než vichřice.

Jenže se málo ví, že původně ji Gott v češtině ani němčině zpívat neměl. Prvotně totiž v seriálu zněla jen instrumentálka. „Hrál ji orchestr Jamese Lasta a teprve krátce po startu vysílání přizvala produkce do studia Karla Gotta,“ vzpomíná Paulů. A jestliže domněnka o desítkách jazykových mutací *Lady Carneval* se nepotvrdila, *Včelka Mája* je v tomto ohledu zdatná světoběžnice. „Těch cizojazyčných verzí titulní píseň je asi osmnáct včetně například japonské a hebrejské. Autorem českého textu je Zdeněk Rytíř a v původním, tedy německém znění byla *Biene Maja* nějaký čas i hymnou fotbalového mužstva Borussia Dortmund,“ uvádí Paulů.

Netřeba předstírat, že koprodukce vznikaly pouze pro kvalitu zdejších tvůrců, roli v tom hrálo i to, že pracovníci

Foto: Jakub Ludvík

z východního bloku byli pro své západní partnery atraktivní ekonomicky. Tento aspekt v roce 1989 z větší části padl, nicméně Svoboda se rychle etabloval jako úspěšný muzikálový autor. A opět – například jeho *Dracula* se dočkal německé, ruské, polské, korejské, či dokonce vlámské jazykové verze a uváděl se v Basileji, Moskvě, Tokiu, řadě německých měst či opakovaně v Soulu. „Jižní Korea je největším muzikálovým trhem

současnosti a byl to právě *Dracula*, který pomohl otevřít zdejší dveře dalším českým titulům,“ soudí Paulů. V zahraničí uspěl i muzikál *Monte Cristo*.

ÚSTUP ZDVOŘILOSTI

V seriálu *Dobyli svět* jsme se dosud převážně věnovali hudebníkům, kteří na Západ přesídlili – ať už jako malí s rodiči, nebo v mladém věku z vlastní vůle. Karel

„... Byl velmi dobrým společníkem. Velmi těžce nesl ústup zdvořilosti. Často říkával, že má dojem, že slušnost se stává projevem slabosti...“

Svoboda si svou zahraniční kariéru budoval jaksi „přes dráty“. Tedy s častými výjezdy, ale osud některých svých kolegů nenásledoval. „Od velmi úspěšného rakouského hudebního nakladatele měl lákavou nabídku nevracet se. V emigraci však nezůstal,“ vzpomíná Paulů.

Nemalý světový úspěch, který jsme se v předchozích odstavcích pokusili zrekonstruovat, by mohl zdánlivě naznačovat, že Karel Svoboda měl ostré lokty a šel si tvrdě za úspěchem. Podle Jiřího Paulů je opak pravdou: „On byl nesmírně citlivý a vnímavý člověk, nesháel aroganci a agresí, neúctu. Měl rád detail a vyžadoval respekt k detailu i od svého okolí. Ctil bonton a etiketu. Byl velmi dobrým společníkem. Velmi těžce nesl ústup zdvořilosti. Často říkával, že má dojem, že slušnost se stává projevem slabosti,“ líčí.

V tom mu ostatně dává za pravdu i Svobodův nečekaný odchod. 28. ledna 2007 jej našli doma v Jevanech zastřeleného a policie brzy potvrdila, že šlo o sebevraždu. Drsní ranaři o sobě většinou nepochybují a takto smutně nekončí. Na rozdíl od svého autora, který by za jiné konstelace loni v prosinci oslavil dvaosmdesátiny, jsou výše jmenované i mnohé další skladby našťestí věčné.

Poděkování: Jiřímu Paulů, ProVox Music Publishing, s. r. o.